

РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЙ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

В сучасних умовах розвитку світової економіки ефективність функціонування промислових підприємств залежить від активного застосування інноваційних підходів, систем, методів та інструментів організації й управління. Здатність накопичувати, адаптувати та використовувати новітні наукові знання дозволяє створити і вдосконалювати систему виробництва і управління на безперервній основі.

Метою проведеного дослідження є систематизація теоретико-методичних положень концепцій промислового виробництва. Теоретичною основою дослідження є класичні й сучасні теорії менеджменту, маркетингу та інформаційних систем. В роботі використано методи: структурно-логічного аналізу, синтезу та порівняння.

В світовій практиці концептуальні підходи до виробничого процесу, як об'єкту управління, трансформувалися від концепції кустарного виробництва (найменш продуктивна) і масового виробництва (загально визнана) в концепцію ощадливого виробництва «Lean Production». Це викликано об'єктивною потребою підвищення результатів діяльності підприємства в сучасних та перспективних умовах. Аналіз поступових змін концепцій промислового виробництва дозволив виокремити їх пріоритети:

1) концепція кустарного виробництва, в основу якого покладено децентралізовану організацію з залученням до праці компетентних професіоналів повного циклу виробництва і використанням універсального обладнання й інструментів. Недостатність вільних коштів унеможливує впровадження інновацій і розвиток технології. Як наслідок – значні витрати на виробництво і вартість готового виробу при досить низькій продуктивності праці;

2) концепція масового виробництва передбачає впровадження стандартизації всього технологічного циклу виробничого процесу в межах підприємства з орієнтацією на постійне вдосконалення; розподіл праці відповідно до поставлених завдань з жорсткими вимогами до якості і терміну виконання. Це є передумовою впровадження інновацій. Однак, існує ймовірність перевиробництва продукції обмеженого асортименту, що може призвести до кризових явищ;

3) концепція ощадливого виробництва «Lean Production», метою якої є створення більшої цінності меншими зусиллями з орієнтацією на постійне вдосконалення, що дозволяє цілеспрямовано зменшити непродуктивні витрати (втрати). Створюються умови для виробництва продукції невеликими партіями протягом визначеного терміну і фокусування на задоволення конкретних потреб споживачів. Водночас, змінюються пріоритети в системі управління виробничими і невиробничими витратами. Це дозволяє стверджувати про

існування в межах концепції ощадливого виробництва двох підходів до оптимізації втрат: технологічний і управлінський.

З початку 1900-х років і до тепер проходить запровадження, вдосконалення існуючих і розробка нових принципів й інструментів ощадливого виробництва з урахуванням особливостей менталітету.

Так, Таїті Оно вперше сформовано сім видів втрат: втрати через перевиробництво, втрати часу через очікування, втрати при непотрібному транспортуванні, втрати через зайві етапи обробки, втрати через зайві запаси, втрати через непотрібні переміщення, втрати через випуск дефектної продукції. В подальшому доповнено перелік – втрати через проектування товарів, які не відповідають потребам споживачів.

Джеффри Лайкером, Джимом Вумеком і Деніелом Джонсом запропоновано оцінювати втрати через нереалізований творчий потенціал персоналу. Чіт Марчвінські й Джон Шук визначили ще два джерела втрат: втрати через перевантаження і втрати через нерівномірність.

Для мінімізації виявлених втрат ресурсів, часу, зусиль з подальшим їх усуненням і запобігання втрат в майбутньому Джимом Вумеком і Деніелом Джонсом сформульовано п'ять принципів ощадливого виробництва: визначити цінність конкретного продукту; визначити потік створення цінності для цього продукту; забезпечити безперервне (протягом всього потоку) створення цінності продукту; дозволити споживачу витягувати продукт; постійне вдосконалення всіх дій.

Активне застосування концепції ощадливого виробництва дозволяє встановити прямопропорційну залежність добробуту власників промислових підприємств від ефективно організованого процесу виробництва готової продукції на всіх її технологічних стадіях. Забезпечується створення досконалої виробничої системи, яка від моменту надходження замовлення за мінімальний термін часу здійснює поставку готової продукції без накопичення проміжних залишків в запасах. Однак, численні дослідження зарубіжних фахівців показали доцільність запровадження принципів ощадливого виробництва в офісі через виявлення втрат і прихованих резервів підвищення продуктивності управлінської праці без скорочення працівників. Водночас, здійснюється пошук шляхів раціонального використання управлінського персоналу за рівнем кваліфікації в межах професійних компетентностей.

В сучасній науково-практичній літературі поширюються ідеї ощадливості за межі виробничого процесу, зокрема застосування принципів ощадливого виробництва в адміністративних процесах, в сфері будівництва, фінансів, культури, освіти, охорони здоров'я. Це спонукає підприємства, організації, установи до активізації вивчення витрат, пошуку втрат, обґрунтування заходів з удосконалення діяльності, тобто застосовувати ощадливе мислення «Lean Thinking».

Отже, послідовне впровадження принципів ощадливого виробництва в практику дозволить вітчизняним підприємствам постійно вдосконалювати процес виробництва і управління з орієнтацією на задоволення потреб ринку, що забезпечить конкурентні переваги в сучасних умовах і на перспективу.